

Katehetska zimska škola za vjeroučiteljice i vjeroučitelje osnovnih škola u RH

U KAKVOM DRUŠTVU ŽELIMO ŽIVJETI?

VJERONAUKE U ŠKOLI IZ PERSPEKTIVE „FRATELLI TUTTI“

7. siječnja 2022. godine

Vrednovanje demokracije; elementi forum- kazališta u nastavi vjeronauka

Nataša Roginek, vjeroučiteljica savjetnica

Silvija Čavlek, vjeroučiteljica mentorica

1. FORUM- KAZALIŠTE- KAZALIŠTE POTLAČENIH

- osmislio ga je brazilski kazališni umjetnik Augusto Boal 1973. godine kao zanimljiv oblik *participacijskoga kazališta* koje možemo koristiti i kao dramsku tehniku u pedagoškom radu
- metoda nenasilnog rješavanja sukoba
- gledatelji uz pomoć džokera svojim aktivnim pitanjima i savjetima glumcima sudjeluju u rješavanju nekog problema prema odigranoj scenskoj priči
- kroz elemente forum- kazališta učenicima se pruža prilika raspravljati o temama koje ih zanimaju i na taj način iskazati svoje stavove

2. OBVEZATNE SASTAVNICE

1. Priča se mora baviti nekim oblikom *tlačenja*.
2. Likovi u priči:
 - a) žrtva tlačenja- **PROTAGONIST**
 - b) tlačitelj- **ANTAGONIST**
 - c) **POMAGAČI**- ukazuju na povoljna rješenja problema
3. Priča ne smije potencirati osjećaj nemoći, mora sadržavati mogućnost promjenjivog ishoda.
4. **DŽOKER** je posrednik između scenskog događaja i gledatelja, glavni animator

3. NA ŠTO TREBA PAZITI?

- Je li problem „realan“, tj. poznat, prepoznatljiv u životu?
- Je li priča razumljiva?
- Je li tlačenje vidljivo?
- Je li jasno tko je tlačitelj, a tko žrtva?
- Je li nam stalo do žrtve? I zašto?
- Je li jasno što žrtva želi?
- Postoje li u priči mjesta za intervenciju, tj. *trenuci u kojima bi žrtva drugačijim ponašanjem ili netko od pomagača, mogao promijeniti tijek zbivanja i dovesti do povoljnog ishoda?*

4. TIJEK ODVIJANJA

- prije početka džoker uspostavlja srdačan kontakt s gledateljima, objašnjava im kontekst i upoznaje ih s pravilima
- odigra se pripremljena priča bez prekidanja
- džoker kod publike provjerava je li priča razumljiva, poziva gledatelje *da likovima postavljaju pitanja* kako bi dobili dodatne obavijesti o tome tko su, o njihovim uzajamnim odnosima i razlozima njihovih postupaka

- priča se igra još jedanput, gledatelji mogu intervenirati u zbivanje (dizanje ruke, povik „Stop!“); igra se zaustavlja, gledatelj daje uputu glumcima što da promijene u igri ili sam preuzima pojedinu ulogu i mijenja tijek dramskog zbivanja

5. ZADAĆA DŽOKERA

- džoker je posrednik između priče i gledatelja; on potiče i pomaže gledateljima da postanu izvođači, aktivni rješavatelji problema što ih forum- priča prikazuje
- tijekom izvedbe forum- priče džoker se povlači na rub pozornice; za vrijeme izvođenja prati publiku i njezine reakcije
- ne smije iznositi svoje mišljenje tako da ne omogući djelovanje gledatelja
- on nije glavna uloga, **glavni protagonisti su gledatelji , točnije gledatelji- izvođači- oni koji aktivno sudjeluju u rješavanju problema;** postavlja pitanja:
 - *S kojim likom najviše suosjećate?*
 - *Koji vam je lik najbližiji?*
 - *Mislite li da je žrtva zaslužila takav postupak?*
 - *Može li žrtva što poduzeti? Ako ne žrtva, tko onda od likova?*
 - *Mislite li da se išta može učiniti za promjenu situacije u kojoj se žrtva nalazi?*
 - *Što biste rekli protagonistu?*
 - *Kakvu ideju imate? Želite li doći na scenu?*

6. STVARANJE FORUM- PRIČE

Forum- priča je zanimljiva jer počiva na kreativnosti učenika i ima snažnu edukativnu ulogu.

- **ISKUSTVENA PRIPREMA-** upoznavanje sastava skupine s kojom se radi i stvaranje poticajne atmosfere – **DRAMSKIE IGRE I VJEŽBE**

PIJANA BOCA- Sudionici stanu u krug, malo zbijeniji, jedna od njih je u sredini. On je „pijana boca“- ruke su mu prekrížene na prsima i ne koristi ih za vrijeme vježbe; tijelo mu je ukočeno. Sudionici ga lagano odguravaju s jedne strane na drugu, on može i zatvoriti oči. To je *vježba povjerenja*.

PADAMO PO BROJEVIMA- Svakom od sudionika dodijeli se jedan broj, ovisno o tome koliko ih ima, oni stanu u prostor. Može se pustiti glazba (lagana pa sve brža), njihovo kretanje simbolizira svakodnevni život. Kad glazba stane, voditelj uzvikne jedan broj. Sudionik s tim brojem „počne padati uz glasne povike „Aaaaaaa!“. Ostali sudionici nastoje ga „spasiti“ da ne padne. To je također *vježba povjerenja*.

OBRNUTE UPUTE- Sudionici stanu u prostor, voditelj objasni zadatak; na svaki zadani pojam/ naredbu oni reagiraju suprotno. Npr. ako je naredba „Stani!“, oni se i dalje kreću; ako je naredba „Polako!“, oni ubrzaju. To je *vježba koncentracije*.

➤ **PRIPREMA FORUM- PRIČE KROZ ZAMRZNUTE SLIKE**

1. Grupa se podijeli na manje grupe (4- 6 članova, ovisno o broju sudionika) u kojoj jedan drugome trebaju ispričati neku realnu situaciju tlačenja koju su proživjeli ili im je poznata- od svih priča trebaju izabrati jednu zajedničku
- voditelj može na početku okvirno naznačiti **TEMU** koja će ih u odabiru priča voditi:

Izbor životnog poziva/ redovnički, svećenički poziv- roditelji se protive ili jedan od roditelja ne želi čuti za taj izbor

Odabir krizmanoga kuma- roditelji se protive

Pohađanje neke izvannastavne aktivnosti- roditelji ne dopuštaju

Pohađanje nastave vjeronauka u školi/ župi- roditelji nisu suglasni

Djevojčica se više druži s dječacima- neke ju djevojčice zbog tog maltretiraju

Dječak se više druži sa djevojčicama- dječaci mu se rugaju

Vršnjačko nasilje između učenika u zamišljenom razredu u kojem je žrtva odlična učenica/ učenik slabijeg imovinskog stanja/ učenik druge rase, svjetonazora...

2. Dogovorenu priču sudionici grupe trebaju prikazati u slijedu 4- 6 **zamrznutih slika**:
 - **UVODNA SLIKA**- sudionici slože zamrznutu sliku u kojoj je razvidno tko su likovi (protagonist i antagonist) te kakav je njihov uzajamni odnos (tko koga tlači i zašto)
 - **RAZVOJ PRIČE**- smrznutim slikama prikazuje se ključni trenutak priče i problema o kojem priča govori (uvode se i ostali likovi- pomagači, smrznutih slika ima više)
3. Prikazivanje zamrznutih slika: svaka mala skupina prikazuje što je napravila, ostale grupe su gledatelji. Na početku prikaza grupa koja nastupa najavljuje naslov priče- voditelj zamoli gledatelje da zažmire dok grupa slaže pojedine smrznute slike. Kad je priča gotova (grupa pokaže sve svoje smrznute slike), voditelj pita gledatelje jesu li prepoznali temu i je li priča pregledna. Gledatelji mogu zatražiti neku od dramskih vježbi koja će im pomoći da bolje razumiju odnos likova i tko je tko (npr. **VRUĆI STOLAC**- dramska vježba u kojoj odabrani lik iz priče sjeda na tzv. „vrući stolac“ i odgovara na pitanja gledatelja iz svoje uloge.
4. Zamrznute slike pretvaraju se u **igrane prizore**- likovi trebaju oživjeti, prizori se dopunjuju govorom i kretnjama (likovi se kreću i govore, nije više zamrznuta slika). Kako bi došli do replika, provodi se **VJEŽBA**- sudionici grupe stanu u krug i razgovor kreće od jednog člana koji ga započinje i baca lopticu drugome koji nastavlja svojom replikom, sve dok se ne dobije razgovor potreban da se prikaže situacija tlačenja (tako sudionici sami stvaraju replike i dijaloge). Treba prikazati što se događa protagonistu. Odabire se najuspješnija grupa i dalje se radi s njom sve dok ne dobijemo željenu predstavu; ideje pojedinih grupa mogu se i spojiti i nadopuniti.
5. Kada je forum- priča složena, koriste se pokusne tehnike- **ANALITIČKI POKUS STILA**: u svrhu što boljeg prikazivanja i propitivanja karakternih značajki likova, voditelj od gledatelja traži da svakom liku odredi jednu životinju kroz koju će zadani lik izreći svoj stav i karakter. Priča se igra ponovno, ali se držanje, stav,

način kretanja i eventualno glasanje prilagođava životinji koja je liku određena (nerijetko tlačitelj bude vuk, medvjed, lisica.... a žrtva srna, janje....)

6. Nakon toga je forum- priča gotova i kao takva spremna za izvođenje pred publikom (koja može i biti dotična skupina ili razred u kojem se radilo). Slijedi postupak koji je prethodno opisan. Publika, uz pomoć džokera, participira u predstavi i nastoji pronaći najbolje rješenje prikazanoga problema.

➤ **ZAKLJUČAK**

- Kad nema više intervencija iz publike i kad džoker procijeni da je tema iscrpljena ili da se intervencije ponavljaju, džoker zaključuje forum, zahvaljuje publici i čestita im na sudjelovanju.
- *Što smo time postigli?*
- *Što nam je bilo korisno od onoga što smo vidjeli?*
- *Možemo li iz svega nešto naučiti?*
- *Tko je po vašem mišljenju odgovoran za prikazani problem?*
- *Je li nam forum- kazalište bilo zanimljivo i zabavno? (iz zabavnog i zanimljivog se nešto može i naučiti)*
- *Mogu li likovi sami riješiti problem?*

U forum- kazalištu napadamo PROBLEM, a ne OSOBU!

CIJL je traženje pozitivnih rješenja (uvijek ili skoro uvijek ih ima više, neka su rješenja djelotvornija, neka manje djelotvorna, ali važno je da postoji želja da se nešto promijeni).

Učenici jako dobro reaguju, oni znaju da je to njihova svakodnevica i da je nasilje nešto što ne smiju prihvatiti, nego mu se moraju oduprijeti. A kako se suprotstaviti i kako zaustaviti nasilje bez novog nasilja- to svi učimo.

Forum- kazalište može napraviti velike promjene u društvu, a posebno u segmentima koji se odnose na nasilje i diskriminaciju. Sredine koje su prošle rad s ovakvim kazalištem razvijaju drugačiji pogled na to što se događa i kako reagirati, ne biti neutralan i postaviti se prema nekom problemu kao prema nečemu što nas se ne tiče.

Ako bilo koji učenik aktivno sudjeluje (direktno ili indirektno) u nasilju nad usamljenim žrtvama – predstava mu pomaže da osvjesti značaj solidarnosti i blagovremenog reagiranja „kada se slične situacije dogode u stvarnom životu“.

Nasilnici imaju neki problem sa samim sobom pa tek onda sa ostalima. Svako nasilničko ponašanje je alarm koji okolina treba ozbiljno shvatiti i što prije reagirati.

„Mogu li na nečije nasilje odgovoriti svojim, kako bih drugoga zaštitio?“ NE

Isus je rekao: „Sve što želite da ljudi čine vama, činite i vi njima!“- ZLATNO PRAVILO.

FORUM- KAZALIŠTE je složena dramska tehnika za čiju je kvalitetnu primjenu potrebna dodatna edukacija ne samo putem **PREPORUČENE LITERATURE**, već i putem praktičnih **RADIONICA**.

Ne raspravljaj, igranj! Priručnik forum-kazališta. 2007. Ur. Krušić, Vlado. Zagreb. HCDO – PILI-POSLOVI d. o. o.

Znam, razmišljam, sudjelujem – Priručnik za nastavnike. Pomoć u provedbi građanskog odgoja i obrazovanja. 2013. Ur. Zenzerović Šloser, Iva. Zagreb. Centar za mirovne studije / Mreža mladih Hrvatske.

Igram se, a učim!, Dramski postupci u razrednoj nastavi. 2007. Ur. Radetić Ivetić, Jadranka. Zagreb. HCDO – PILI-POSLOVI d.o.o.

Zamisli, doživi, izrazi! – Dramske metode u nastavi hrvatskog jezika. 2008. Ur.: Lugomer, Valentina. Zagreb. HCDO – PILI-POSLOVI d.o.o.

<http://www.hcdo.hr/>

http://www.hcdo.hr/wp-content/uploads/downloads/2017/03/P91557_Odgoj_za_gradanstvo.pdf